

PROBLEMATIKA SANKCIONOVÁNÍ PRÁVNICKÝCH OSOB

ONDREJ ŠTEFÁNIK

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstrakt v rodném jazyce

Příspěvek pojednává o problematice zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu, zejména o problematice jejich případného trestněprávního sankcionování. První část příspěvku je věnována několika argumentům, proč nelze vystačit s vyvozováním jejich administrativněsprávní odpovědnosti. Dále je stručně poukázáno na rozdíl mezi účelem sankcionování právnických a fyzických osob a v poslední části je již rozebrána systematika sankcí, které byly pro právnické osoby navrhované zamítnutým vládním návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Zároveň je stručně charakterizována podoba jednotlivých navrhovaných sankcí.

Klíčová slova v rodném jazyce

Trestní odpovědnost, právnické osoby, sankce.

Abstract

The paper deals with problems connected to introduction of criminal liability of legal persons into the Czech legal order and, in particular, it deals with the matter of potential criminal sanctions applicable to legal persons. The first part of the paper presents several arguments to explain why administrative liability of legal persons is held insufficient. Consequently, difference between the purpose of punishment of natural persons and legal persons is shown briefly. The last part deals with a system of sanctions proposed by the draft Act on criminal liability of legal persons, which has been turned down recently. The paper provides a brief characteristic of suggested sanctions for legal persons as well.

Key words

Criminal liability, legal persons, sanctions.

ÚVOD

„Zavedení případné trestní odpovědnosti právnických osob je organicky spjato s otázkou sankcionování následků spáchání trestného činu právnickou osobou. Otázka sankcionování právnické osoby náleží k těm, které musí být důkladně zváženy dříve, než bude případná trestní odpovědnost právnických osob v té či oné podobě zakotvena do českého právního řádu.“¹

Veškeré další úvahy uvedené v tomto příspěvku z tohoto citátu vycházejí, přičemž jejich cílem není nabídnout čitateli tohoto příspěvku žádný vyčerpávající exkurz do problematiky sankcionování právnických osob (což s ohledem na jeho rozsah ani není možné), nýbrž pokus „vyprovokovat“ a otevřít odbornou diskuzi na toto kontroverzní, ale velice zajímavé téma. Nemá totiž smysl vyvozovat nejenom trestněprávní, ale jakoukoliv odpovědnost (ať už

---

¹ Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

právnických nebo fyzických osob), pokud s ní nebudou pevně spjaty efektivní prostředky pro vynucení konformního chování subjektů, které se dopouštějí porušení práva.

Pokus zavést do českého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob skončil nezdarem. Návrh zákona² (dále jen návrh ZTOPO), který ji měl upravovat byl Poslanecké sněmovně parlamentu předložen dne 21.7. 2004 a již dne 2.11. 2004 byl v prvním čtení zamítnut. Ve střední Evropě přitom kromě České republiky nalezneme už jenom dva státy, jejichž právní řády neznají trestní odpovědnost právnických osob. Jsou nimi Slovenská republika a Německo. Nicméně, v každé ze tří uvedených zemí lze vůči právnickým osobám vyvodit odpovědnost administrativněsprávní.³ V důvodové zprávě k návrhu nového trestního zákoníku k tomuto nalézáme: „*Návrh trestního zákoníku (§ 12) nepočítá vedle klasické trestní odpovědnosti osob fyzických se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob. Na základě dohody ministrů spravedlnosti a vnitra se úprava odpovědnosti právnických osob, včetně účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí, upraví v návrhu správního trestání, který připravuje Ministerstvo vnitra. V mezinárodních dokumentech se požaduje odpovědnost právnických osob za jejich deliktní jednání, avšak není bezpodmínečně požadována trestní odpovědnost, proto také v některých státech Evropské unie (např. Německo) není zavedena trestní odpovědnost, ani se s jejím zavedením v budoucnu nepočítá. V rámci správního trestání bude zajištěno i naplnění katalogu doporučených sankcí pro právníké osoby, jako např. zbavení nároku na veřejné dávky a subvence, peněžité pokuty, dočasné, či trvalé vyloučení z komerčních aktivit, dohled, likvidace právníké osoby apod.*“⁴

Proč administrativněsprávními odpovědnost právnických osob nestačí?

Prvním cílem tohoto příspěvku je poukázat na několik stěžejných důvodů, proč vyvozování správní odpovědnosti a ukládání správních sankcí nemusí vždy k vynucení konformního fungování právnických osob stačit.

Z pohledu efektivního trestání se obvykle uvádí, že „*správní odpovědnost je roztržštěná, nekoordinovaná, nedostatečná, nemá propracované obecné instituty upravující odpovědnost, chybí dostatečná škála trestů*“⁵ Nicméně přinejmenším poslední z uvedených argumentů nemůže sloužit k podpoře zavedení trestní odpovědnosti právnických osob jako takové, nýbrž svědčí spíš ve prospěch zamítnuté navrhované právní úpravy; je tomu tak proto, že mnoho států, jejichž právní řády trestní odpovědnost právnických osob znají, umožňuje ukládat právnickým osobám pouze jeden univerzální, a to peněžitý trest.⁶

Můžeme pochopitelně namítnou, proč jednoduše nenadat správní orgány pravomocí sankcionovat právníké osoby takovým způsobem, jak to předpokládal návrh ZTOPO. Je tomu tak zejména protože „*je nesprávné aby správní právo přebíralo funkci postihu velmi*

---

² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745/0 - Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dostupný z www.psp.cz

³ Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

⁴ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2008. V. volební období. Tisk 410/0 - Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákoníku. Dostupná z www.psp.cz

⁵ Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

⁶ Viz. níže

*závažných protispolečenských jednání velmi přísnými sankcemi; jeho role by měla zůstat omezená na postih méně závažných deliktů mírnějšími sankcemi.*⁷ Rozhodování o tak přísných sankcích jakými jsou zrušení právnické osoby, propadnutí jejího majetku, či tresty omezující její činnost, by mělo být vyhrazeno nezávislému soudu pod neodmyslitelnou kontrolou veřejnosti.⁸

Nezpochybnitelným argumentem ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je taktéž nepopíratelná skutečnost, že *„trestněprávní postih a trestněprávní sankce jsou tradičně spojovány s vyšším stupněm difamace, než je tomu v případě správního trestání. Delikty právnických osob jsou natolik odsouzeníhodné, že si zasluhují, aby ukládané sankce měly tyto difamační účinky. Trestní právo má k dosažení těchto difamačních účinků vhodné nástroje (zveřejnění rozsudku, rejstřík trestů). V konkurenčním prostředí tržního hospodářství mají tyto účinky trestání významný kriminoinhibitivní a tím i preventivní účinek,*⁹ *„kdy samotní pracovníci, společníci a další osoby s právnickou osobou spojeny budou mít zájem na tom, aby ovlivňovali a kontrolovali její fungování žádoucím směrem, tj. aby se chovala v souladu se zákonem.*¹⁰

Uvedeným stručným přehledem několika argumentů pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu možnosti jejich trestněprávního sankcionování však za žádných okolností nemá být naznačeno, že by se v rámci správního řízení neměly postihovat vůbec (tedy, že by trestněprávní odpovědnost měla úplně vytlačit odpovědnost administrativněsprávní). Uvedená úvaha by byla stejně absurdní, jako záměr zrušit zákon o přestupcích, protože přece máme k dispozici trestní zákon, který je nadán mnohonásobně efektivnějšími prostředky vynucení žádoucího jednání subjektů, na které dopadá. Uvedeným tedy mělo být toliko řečeno, že správní právo má postihovat méně závažné delikty a trestní právo by mělo nastoupit až tam, kdy v důsledku intenzity narušení právem chráněných hodnot, bude použití norem správního práva nepostačující (ultima ratio).

ÚČEL TRESTÁNÍ PRÁVNICKÝCH OSOB

*„Základním problémem sankcionování právnických osob je vymezení účelu sankcionování. Platný český trestní zákon v ustanovení § 23 o účelu trestu ve vztahu k osobám fyzickým stanoví, že účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím výchovně působit i na ostatní členy společnosti. Takto vymezený účel trestu lze pochopitelně vůči právnickým osobám vztáhnout jen částečně, protože stěží lze hovořit o tom, že účelem sankcionování právnických osob je snaha vychovat je k tomu, aby vedly řádný život. Samozřejmě, že účelem sankcionování právnických osob může být i náprava právnické osoby v tom smyslu, aby se stala řádným korporátním subjektem.*¹¹ Na tomto místě je však

---

⁷ Srov.: Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2001, č.3, s. 10.

⁸ Srov. také: Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 13.

⁹ Srov.: Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2001, č.3, s. 11.

¹⁰ Srov.: Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. Právní fórum, Praha, ASPI, a. s., ISSN 1214-7966, 2006, č.5, s. 170.

¹¹ Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

vhodné položit si otázku, zda náprava právnické osoby nebude spíš nápravou fyzických osob, za tuto právnickou osobu jednajících.

„Hovoříme-li tedy v obecné rovině o účelu sankcí právnických osob, lze vycházet z toho, že zásadně je kladen důraz na ochranu společenských zájmů a současně je výrazně potlačena jejich resocializační funkce.“¹² Pochopitelně, v účelu trestání právnických osob lze vypočítovat také prvky individuální, a zejména pak generální prevence. Přísné sankce ukládané v trestním řízení za nejzávažnější narušení či ohrožení právem chráněných společenských zájmů budou zcela jednoznačně představovat značnou motivaci k tomu, aby se právnické osoby deliktního jednání snažily vyvarovat.

SYSTEM SANKCÍ PODLE VLÁDNÍHO NÁVRHU ZÁKONA O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZNÍ PROTI NIM

System sankcí, které mělo být podle návrhu ZTOPO možno ukládat právnickým osobám je značně propracovaný (celkem 8 trestů a jedno opatření), což není ve srovnání s jinými státy, kde je trestní odpovědnost právnických osob součástí právního řádu, úplnou samozřejmostí. Existuje totiž varianta, v rámci které je možné ukládat pouze jeden univerzální trest, a to peněžitou sankcí (Nizozemí, Dánsko, Finsko, Rakousko, Švýcarsko).¹³ Uvedené zakotvení univerzální peněžité sankce vychází zejména z předpokladu, že účel existence právnických osob je vázán zejména na dosahování zisku.¹⁴ *„Tento názor je však možné odmítnout již s poukazem na množství právnických osob, které se účastní života společnosti, a stejně tak i s poukazem na to, že ani u právnických osob, byť jsou třeba i podnikateli, nemusí být snaha o dosažení zisku ústředním motivem jejich jednání, proto je krátkozraké spojovat dostatečné preventivní a represivní působení trestních sankcí pouze s peněžitými tresty.“¹⁵*

Naproti tomu, v zahraničních právních úpravách nacházíme také rozpracovaný katalog trestních sankcí pro právnické osoby (Francie – 11 sankcí; Slovinsko – 3 sankce, 3 opatření; Maďarsko – 3 sankce, jedno opatření).¹⁶

Jiří Jelínek v rámci úvah, ke kterým ze dvou naznačených směrů by se česká navrhovaná právní úprava měla ubírat uvádí následující:

„Při zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob by měl být systém sankcí dostatečně členitý, aby umožňoval soudu výběr nejvhodnější sankce, případně kombinaci sankcí, které by v efektivní podobě naplňovaly účel sankcionování právnických osob. Za základní prostředek k postihu právnických osob lze považovat peněžitou sankcí - peněžitou pokutu v systému pravé trestní odpovědnosti. Nicméně zavedení pouze jediné sankce - peněžité pokuty nepovažujeme za správné již proto, že peněžitou sankcí lze postihnout

---

¹² Tamtéž.

¹³ K uvedenému srov.: Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnicky-ch-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

¹⁴ Srov. Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 14.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Srov.: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnicky-ch-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

*právnícké osoby také podle předpisů správního práva, takže může být položena otázka, zda trestněprávní postih není jen nadbytečný krok, když stejného účelu lze dosáhnout administrativněsprávními prostředky. Pokud připustíme, že jednání právnícké osoby sleduje i jiné než ekonomické cíle, pak uložení majetkové sankce nemusí vést ke splnění účelu sankcionování právníckých osob. Proto by právní úprava sankcionování měla umožnit i postižení jiných práv a svobod.*¹⁷

S uvedeným názorem nelze než nesouhlasit a jak je ze shora naznačeného patrné, tohoto velice opodstatněného požadavku se přidržel i návrh ZTOPO, když předpokládal zavedení poměrně pestrého katalogu sankcí, které by mohly být v rámci trestního řízení právníckým osobám ukládány.

Katalog sankcí pro právnícké osoby, které taxativně vyjmenovává ustanovení § 10 odstavec 1 návrhu ZTOPO lze rozdělit do čtyř skupin:¹⁸

Výjimečný trest:

zrušení právnícké osoby (§ 11)

Tresty majetkové povahy:

Propadnutí majetku (§ 12)

Peněžitý trest (§ 13)

Propadnutí věci (§ 14)

Tresty omezující činnost právnícké osoby:

Zákaz činnosti (§ 15)

Zákaz účasti v zadávacím řízení o veřejných zakázkách a ve veřejné soutěži (§ 16)

Zákaz přijímat dotace a subvence (§ 17)

Výlučně stigmatizující tresty:

Zveřejnění rozsudku ve veřejném sdělovacím prostředku (§ 18)

Návrh ZTOPO dále upravuje jediné ochranné opatření, které mělo být možné v trestním řízení právnícké osobě uložit, a to zabránit věci. Toto je převzato ze trestního zákona, ale přizpůsobeno povaze právnícké osoby, zejména z hlediska probíhajícího konkurzního řízení.¹⁹

---

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Toto rozdělení je z větší části inspirováno členěním doporučených sankcí, které je publikováno v: Král, V.: K trestní odpovědnosti právníckých osob - východiska, obsah a systematika zákonné právní úpravy. Trestněprávní revue, Praha, C. H. BECK, ISSN 1213-5313, 2002, č. 8, s. 223.

¹⁹ Srov.: Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745/0 - Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim. Dostupná z www.psp.cz. (Dále jen Důvodová zpráva k návrhu ZTOPO).

Tyto tresty a ochranná opatření mělo být možno různě kumulovat vyjma uložení peněžitého trestu vedle trestu propadnutí majetku a uložení propadnutí věci a zabránění téže věci (§ 10 odstavec 3 návrhu ZTOPO).

TREST ZRUŠENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

V odborné literatuře a důvodové zprávě k návrhu ZTOPO je tento druh sankce charakterizován jako nejpřísnější a výjimečný trest pro právnické osoby.²⁰ Uvedené tvrzení bude ve většině případů pravdou, koneckonců, jen stěží si lze představit větší a neodvratitelnější zásah do chodu a činností právnických osob, než je jejich přímé zrušení. Nicméně, z jistého uhlu pohledu je možno nad touto, na první pohled nezpochybnitelnou tezí, alespoň okrajově polemizovat. Lze velice dobře předpokládat, že pro menší a méně významné právnické osoby bude tento trest představovat podstatně menší ujmu než např. pro silné ekonomické subjekty, které na trhu již mají vybudované svoje pevné jméno a tradici. Uvedená polemika však má výlučně charakter teoretických úvah, která s úvahami o efektivním sankcionování právnických osob souvisí jen okrajově.²¹

Trest zrušení právnické osoby je upraven v § 11 návrhu ZTOPO, který stanoví, že soud může uložit trest zrušení právnické osoby, která nebyla zřízena zákonem, pokud její činnost spočívala zcela nebo převážně v páchání trestného činu nebo trestných činů. Podle důvodové zprávy k návrhu ZTOPO by měl přicházet v úvahu zejména tam, kde se právnická osoba svou podstatou začlenila např. do organizovaného zločinu, a tvořila jeden z významných článků organizace. Návrh ZTOPO upravoval také výkon tohoto trestu, přičemž byl zamýšlen jako zrušení právnické osoby s likvidací na základě rozhodnutí soudu. Právní mocí rozhodnutí, kterým byl uložen trest zrušení právnické osoby, by tato měla vstupovat do likvidace, přičemž v nařízení výkonu tohoto trestu měl být předsedou senátu jmenován likvidátor.²²

„Zrušení právnické osoby a vstup do likvidace, jakož i jméno a bydliště nebo firma a sídlo likvidátora se mělo podle navrhované právní úpravy zapisovat také do obchodního nebo jiného rejstříku, a proto měl být předseda senátu povinen zaslat pravomocný rozsudek spolu s nařízením výkonu trestu rejstříkovému soudu nebo jinému orgánu, který vede příslušný rejstřík. Návrh na výmaz právnické osoby z uvedeného rejstříku, kterým by měla právnická

---

²⁰ Srov. třeba: Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob - východiska, obsah a systematika zákonné právní úpravy. Trestněprávní revue, Praha, C. H. BECK, ISSN 1213-5313, 2002, č. 8, s. 223; Vantuch, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2003, č. 10, s. str. 5.

²¹ Stejně tak by dala vést dlouhá diskuze na téma, zda-li je u fyzických osob přísnějším trestem podmíněně odložený trest odnětí svobody (který obvykle nezasahuje do sféry odsouzeného tím, že by mu ukládal nějaké povinnosti, avšak může nad ním vyset jako stigmatizující „Damoklův meč“ i několik let) nebo trest obecně prospěšných prací (v rámci kterého musí pachatel odpracovat soudem stanovený počet hodin, na druhé straně, jejich odpracováním se relativně rychle zbaví stigmatizujícího záznamu v rejstříku trestů).

²² Srov. § 30 odstavec 1 návrhu ZTOPO; důvodová zpráva obsahuje důležité upozornění ohledně jmenování, odvolávání a odměňování likvidátora předsedou senátu. Uvádí, že „pokud návrh stanoví, že předseda senátu postupuje podle tohoto ustanovení, nestanoví-li zákon jinak, znamená to, že je povinen respektovat speciální úpravu např. § 36 odstavec 2 zákona č. 21/1992, o bankách. Pokud by tedy byla zrušovaná právnickou osobou banka, uplatnilo by se ustanovení § 36 odstavec 1 věty první citovaného zákona o bankách a návrh na jmenování likvidátora by soudu podávala Česká národní banka.“

*osoba teprve zaniknout, měl učinit po rozdělení likvidačního zůstatku likvidátor (§ 75a obchodního zákoníku)*²³

Jednou ze zajímavých alternativ tohoto „fatálně“ zničujícího a nezvratného trestu by teoreticky mohl být podmíněný odklad trestu zrušení právnické osoby za současného vyslovení dozoru²⁴ nad její činností.²⁵ Vzhledem k dikci navrhovaného ustanovení o trestu zrušení právnické osoby, podle kterého má toto přicházet v úvahu případech nejzávažnějšího ohrožení právem chráněných společenských hodnot, tj. v případech, kdy činnost právnické osoby spočívala zcela, resp. převážně v páčání trestné činnosti, se však taková alternativa jeví značně nevhodnou, neboť za tak závažné porušení právního řádu je tento „kapitální“ trest zcela namístě a podmíněný odklad trestu by se zjevně míjel svým účinkem. Pro trestání „mírnějších prohřešků“ právnických osob nabízela navrhovaná právní úprava další sankce, které svou povahou odpovídaly adekvátnímu postihu porušování práva v menším rozsahu.

TREST PROPADNUTÍ MAJETKU

Propadnutí majetku již spadá do podskupiny majetkových sankcí, které měly být podle navrhované právní úpravy ukládány právnickým osobám v trestním řízení. Jedná se o nejzávažnější trest majetkové povahy, neboť nepostihuje jen určitou věc nebo určitý finanční obnos, kterým právnická osoba disponuje, nýbrž celý její majetek, resp. tu jeho část, kterou soud určí (§ 12 odstavec 2 návrhu ZTOPO). Právě s ohledem na tuto skutečnost návrh v § 12 odstavec 1 výslovně stanovuje, že tato sankce přichází v úvahu pouze u zvláště závažných zločinů,²⁶ kterým právnická osoba získala nebo se snažila získat majetkový prospěch, přičemž soudům měla být stanovena povinnost přihlížet k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem.

PENĚŽITÝ TREST

O peněžitém trestu se uvažovalo jako o nejstandardnějším a potenciálně nejčastěji ukládaném trestu pro právnické osoby.²⁷ *„Jedná se o nezastupitelný prostředek v systému sankcí*

---

²³ Srov. důvodová zpráva k § 30 návrhu ZTOPO.

²⁴ K dozoru na právnickou osobou viz blíže Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 12-19.

²⁵ K uvedenému viz také: Madliak, J., Porada, V., Bruna, E.: Niekoľko úvah o trestnej zodpovednosti právnických osôb v podmienkach SR. Karlovarská právní revue, Karlovy Vary, Vysoká škola Karlovy Vary, ISSN 1801-2191, 2006, č. 3, s. 26-29.

²⁶ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 744/0 - Vládní návrh trestního zákoníku, na účinnost kterého byla vázána i účinnost ZTOPO, jakož koneckonců i poslední verze návrhu rekodifikovaného trestního zákoníku (Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2008. V. volební období. Tisk 410/0 - Vládní návrh trestního zákoníku) (Oba dostupné z www.psp.cz) dělil trestné činy na zločiny a přečiny, přičemž:

Přečiny představují nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s horní hranicí do 3 let.

Zločiny představují trestné činy, které nejsou přečiny.

Zvláště závažné zločiny představují v trestním zákoníku taxativně vymezené trestné činy a všechny úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby v trvání nejméně osm let.

²⁷ Srov. důvodová zpráva k návrhu ZTOPO a dále např.: Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 16; Vantuch, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2003, č. 10, s. 5.

*ukládáných právníckým osobám, ale na druhou stranu nejde o všelék, neboť její efektivita není vždy zaručena, například pouhé zvyšování pokut až do drastické výše není zárukou skutečného potrestání právnícké osoby.*²⁸ Možnost peněžitého trestu efektivně postihovat právnícké osoby za jejich trestnou činnost v jakémkoliv případě tedy zůstává spornou. Pro některé právnícké osoby může být tento trest velice citelnou újmou, některé však díky svému hospodářskému postavení nemusí ani vysokou peněžitou sankci vůbec pocítit. V některých případech by tedy bylo nutné sáhnout po jiném z navrhovaných trestů a nespolečat výlučně na univerzalitu trestu peněžitého.²⁹

Peněžitý trest není v českých právních podmínkách rozhodně žádným novým objevem. V současné době se zcela běžně ukládá za páchaní trestné činnosti fyzickým osobám a v mnohých případech ho lze považovat za efektivní prostředek k ovlivňování chování pachatelů. Aby tomu tak mohlo být i u právníckých osob, nemůžeme pochopitelně vystačit s podmínkami jeho ukládání odsouzeným pachatelům v podobě fyzických osob, zejména co se týká jeho výše. Stávající česká právní úprava umožňuje pachateli (fyzické osobě) uložit peněžitý trest v rozmezí od 2.000,- do 5.000.000,- Kč. Podle nové navrhované úpravy trestního zákoníku by se měl peněžitý trest ukládat v tzv. denních sazbách, které činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Denní sazba by měla činit nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč. Počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Jak je patrné, podle nové rekonstruované právní úpravy se počítá s ukládáním peněžitého trestu (fyzickým osobám) v rozmezí 2.000,- Kč do 36.500.000,- Kč.

Vzhledem k povaze právníckých osob, u kterých se předpokládá, že budou obvykle disponovat větším jměním než osoby fyzické, by měla být výměra potenciálně ukládaného peněžitého trestu podstatně vyšší (což můžeme vyzorovat i v zahraničních právních úpravách)³⁰. Tomuto požadavku koneckonců odpovídala i navrhovaná právní úprava trestní odpovědnosti právníckých osob, když v § 13 odstavec 2 návrhu ZTOPO nacházíme ustanovení o tom, že denní sazba peněžitého trestu u právnícké osoby bude činit nejméně 1.000,- a nejvíce 1.000.000,- Kč. Vzhledem k tomu, že v návrhu nenacházíme vymezení počtů denních sazeb přicházejících v úvahu, je nutné s ohledem na § 1 odstavec 2 návrhu ZTOPO³¹ dovést, že se počítalo s tím, že budou totožné s počty denních sazeb uvedených

---

²⁸ Srov.: Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právníckým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 17.

²⁹ Blíže k efektivitě peněžitého trestu pro právnícké osoby viz. tamtéž.

³⁰ Například podle francouzské právní úpravy lze právníckým osobám ukládat peněžité sankce do výše 5-násobku peněžitého trestu, který může být uložen fyzické osobě (Srov. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.

Dále k francouzské právní úpravě peněžitého trestu viz např.: Hurdík, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno, Masarykova univerzita. Právnícká fakulta. ISSN 1210-9126, 1996, č. 1, s. 28-33; Karabec, Z., Nečada, V., Vlach, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob - otevřený problém. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2007, č.4, s. 5-16; Musil, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob v novém francouzském trestním zákoníku. Kriminalistika, Praha, Magnet-Press, ISSN 1210-9150, č. 4, 1995, s. 305-315.

³¹ Podle kterého: Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestního zákoníku nebo jiného zákona vymezujícího trestné činy a odpovědnost za ně (dále jen "trestní zákon") a v trestním řízení proti právnícké osobě trestního řádu, není-li to z povahy věci vyloučeno.

v § 68 tehdy navrhovaného trestního zákoníku³². Po přepočtu mělo tedy být možné ukládat právníkům osobám peněžitý trest v rozmezí od 20.000,- Kč do 730.000.000,- Kč, což už může představovat značně citelnou ujmu i pro ekonomicky silnější subjekty, nicméně, s ohledem na shora uvedené námitky, toto nemusí platit absolutně.

TREST PROPADNUTÍ VĚCI

Trest propadnutí věci uzavírá podskupinu trestů majetkové povahy předpokládaných návrhem ZTOPO. Podle navrhovaného ustanovení § 14 odstavec 1 měla být soudu dána možnost uložit právníkům osobě trest propadnutí věci, včetně propadnutí náhradní hodnoty. Vládní návrh předpokládal uložení této sankce jako samostatného trestu pouze za předpokladu, že trestní zákon uložení tohoto trestu dovoluje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu není uložení jiného trestu třeba. § 14 odstavec 2 předpokládal, že za situace, že bude na majetek právníkové osoby prohlášen konkurz, bude možné podle § 70 odstavec 1 a 2 trestního zákoníku prohlásit za propadlé jen omamné a psychotropní látky nebo jiné věci, které ohrožují bezpečnost a lidí nebo majetku. Přitom měl soud přihlížet k oprávněným zájmům osob poškozených trestným činem.

Vzhledem k tomu, že ani u jednoho trestu majetkové povahy, které měly přicházet v úvahu u právníků osob nenajdeme v návrhu ZTOPO žádné ustanovení týkající se výkonu těchto trestů, je nutno z dikce § 1 odstavec 2 návrhu ZTOPO opět dovodit, že se na výkon těchto trestů přiměřeně užijí ustanovení trestního řádu.

TREST ZÁKAZU ČINNOSTI

Tento trest patří již do podskupiny trestů omezujících činnost právníkové osoby. Dolní hranice výměry tohoto trestu měla být podle § 15 odstavec 1 návrhu ZTOPO totožná s dolní hranicí trestu zákazu činnosti předpokládaného pro fyzické osoby (tj. 1 rok), nicméně horní hranice je dvojnásobná, soud tedy měl mít možnost právníkům osobě uložit trest zákazu činnosti až v trvání 20 let. Takto vysokou horní hranici výměry je třeba považovat za „přemrštěnou“ a i když *„rozebíraný trest se měl týkat určité specifické činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nikoliv tedy podnikání obecně a vždy by přitom mělo být specifikováno, o kterou oblast činnosti právníkové osoby se bude jednat“*^{33 34}, je namístě se zamyslet, zda by tato sankce fakticky v podstatě nepředstavovala trest zrušení právníkové osoby. Nelze totiž předpokládat, že by na trhu po dobu 20-ti let obstála společnost, které byl zakázán výkon předmětu jejího podnikání. Toto by ve většině případů zcela jednoznačně vedlo k brzkému zániku takové obchodní společnosti, přičemž by se tato vůbec nemusela dopouštět jednání tak závažného, že by byl trest jejího zrušení namístě.

Druhý odstavec rozebíraného ustanovení stanovoval specifický postup soudu v případě, že by ukládal trest zákazu činnosti právníkům osobě, která je bankou. V takovém případě by mohl soud uložit trest zákazu činnosti pouze po vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení. Obdobně měl soud postupovat v případě, že by se jednalo o pojišťovny, zajišťovny, penzijní fondy, investiční společnosti, investiční fondy, obchodníky

---

³² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 744/0 - Vládní návrh trestního zákoníku.

³³ Srov.: Důvodová zpráva k § 15 návrhu ZTOPO.

³⁴ S nadsázkou by se dalo říct, že zakázat obchodní společnosti podnikat je to samé, jako kdyby soud uložil fyzické osobě trest zákazu činnosti spočívající v zákazu žít.

s cennými papíry, spořitelny a úvěrová družstva nebo jiné právnické osoby, k jejichž vzniku nebo činnosti je třeba povolení podle zvláštního právního předpisu. Toto vyjádření se mělo vyžadovat od příslušného ministerstva, Komise pro cenné papíry nebo jiného úřadu, který uděluje povolení k činnosti, která by mohla být rozhodnutím soudu právnické osobě zakázána. „*Tím měla být zajištěna potřebná spolupráce se subjekty udělujícími licenci, nebo příslušné povolení, neboť v rozhodnutí měl pak být soud povinen k takovému vyžádanému vyjádření přihlídnout, i když by jím nebyl s ohledem na zásadu nezávislosti soudního rozhodování bezprostředně vázán.*“³⁵

Na výkon trestu zákazu činnosti právnických se měly s ohledem na ustanovení §1 odstavec 2 návrhu ZTOPO přiměřeně užít ustanovení trestního zákoníku upravující výkon tohoto trestu u osob fyzických, avšak je-li právnická osoba zapsána v obchodním nebo jiném zákonem určeném rejstříku, registru nebo evidenci zašle předseda senátu odsuzující rozsudek s doložkou o právní moci orgánu udělujícímu licenci nebo povolení k činnosti této právnické osobě, orgánu odpovědnému za dozor nad takovou právnickou osobou a příslušnému orgánu k zápisu do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku, registru nebo evidence (§ 31 návrhu ZTOPO).

TREST ZÁKAZU ÚČASTI V ZADÁVACÍM ŘÍZENÍ O VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH A VE VEŘEJNÉ SOUTĚŽI

„*Jednou forem, prostřednictvím které právnická osoba vykonává svou činnost a který se dotýká společenských zájmů, je účast v zadávacím řízení o veřejných zakázkách nebo ve veřejné soutěži.*“³⁶ Jedním z účinných prostředků postihování deliktního jednání právnických osob, zejména však ochrany společnosti před pácháním trestné činnosti, tento druh sankce nepochybně bude. S ohledem na uvedené byl zapracován do návrhu ZTOPO, přičemž podle § 16 odstavec 3 měl spočívat v tom, že právnická osoba se nebude moci po dobu výkonu tohoto trestu zúčastnit zadávacího řízení o veřejných zakázkách nebo veřejné soutěže. Délka této sankce korespondovala s navrhovanou délkou trestu zákazu činnosti (nicméně dopady tohoto trestu by byly nepochybně menší). Mělo ho tedy být možné ukládat na dobu jednoho roku až dvaceti let, za předpokladu, že trestný čin byl právnickou osobou spáchán v souvislosti s účastí v zadávacím řízení o veřejných zakázkách nebo veřejné soutěži (§ 16 odstavec 1 návrhu ZTOPO). Jako samostatný měl být tento trest ukládán pouze v případě, jestliže by vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu uložení jiného trestu nebylo třeba (§ 16 odstavec 2 návrhu ZTOPO).

TREST ZÁKAZU PŘIJÍMAT DOTACE A SUBVENCE

„*Stejně jako zákaz účasti ve veřejné soutěži, také přijímání dotací nebo subvencí v širším smyslu se dotýká celospolečenských zájmů.*“³⁷ Z obdobných důvodů, jako tomu bylo u předchozího navrhovaného trestu byl do návrhu ZTOPO začleněn i tento trest , který měl být ukládán rovněž na dobu jednoho roku až dvaceti let, za předpokladu, že by k spáchání trestného činu právnickou osobou došlo v souvislosti s žádostí o dotaci, subvenci nebo o návratnou finanční výpomoc, s jejich poskytováním nebo využíváním, anebo s poskytováním nebo využíváním veřejné podpory (§ 17 odstavec 1 návrhu ZTOPO).

---

³⁵ Srov.: Důvodová zpráva k § 15 návrhu ZTOPO.

³⁶ Srov.: Důvodová zpráva k § 16 návrhu ZTOPO.

³⁷ Srov.: Důvodová zpráva k § 17 návrhu ZTOPO.

Obdobně jako u předchozího trestu, rovněž trest zákazu přijímat dotace a subvence měl být ukládán jako samostatný pouze v případě, jestliže by vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu uložení jiného trestu nebylo třeba (§ 17 odstavec 2 návrhu ZTOPO). Žádný výrazný rozdíl nelze nalézt ani v úpravě charakterizující podstatu tohoto trestu, když § 17 odstavec 3 návrhu stanovoval obdobně jako § 16, že tento trest měl záležet v tom, že se právnické po dobu výkonu tohoto trestu znemožňuje ucházet se o dotace, subvence, atd.

Vzhledem k více než zjevné podobnosti hmotněprávní úpravy dvou posledně uvedených sankcí pro právnické osoby, není divu, že i procesněprávní úprava jejich výkonu (obsažena v §§ 32 a 33 ZTOPO) měla být zásadně stejná, když u obou trestů předpokládala, že se jejich výkon bude řídit ustanovením trestního řádu o výkonu trestu zákazu činnosti. Dále je v obou §§ shodně uvedeno, že je-li právnická osoba zapsána v obchodním nebo jiném zákonem určeném rejstříku, registru nebo evidenci, zašle předseda senátu odsuzující rozsudek s doložkou právní moci příslušnému orgánu k zápisu zákazu účasti v zadávacím řízení o veřejných zakázkách a ve veřejné soutěži (zákazu přijímat dotace a subvence) do příslušného rejstříku, registru nebo evidence. Výslovně je v návrhu ZTOPO (§§ 32 a 33) dále uvedeno, že a výkon trestu zákazu účasti v zadávacím řízení o veřejných zakázkách a ve veřejné soutěži se přiměřeně užije ustanovení § 350 trestního řádu o výkonu trestu zákazu činnosti.

TREST ZVEŘEJNĚNÍ ODSUZUJÍCÍHO ROZSUDKU VE SDĚLOVACÍM PROSTŘEDKU

Co se týká úpravy tohoto trestu, podle návrhu ZTOPO se mělo jednat o zcela novou sankci, jaká nemá doposud v českém právním řádu obdobu, je však požadovaná řadou mezinárodních dokumentů.³⁸ Důvodová zpráva dále objasňuje smysl zavedení této sankce, když uvádí, že „*smyslem tohoto ustanovení není prohloubit zásadu veřejnosti v řízení před soudem, jak by se na první pohled mohlo zdát, ale spíše poskytnout veřejnosti informaci o tom, že se právnická osoba dopustila trestného činu.*“³⁹ Důvodová zpráva o této sankci mluví jako o „*účinném prostředku při postihu určité trestné činnosti (např. trestného činu v oblasti životního prostředí nebo závažného hospodářského trestného činu.*“⁴⁰ Podle § 18 návrhu ZTOPO se tento postup předpokládal tehdy, bylo-li by třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem, především vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, anebo v případě, že by to vyžadoval zájem na ochraně bezpečnosti lidí nebo majetku.

Tato sankce měla podle § 18 odstavec 2 návrhu ZTOPO spočívat v tom, že právnická osoba na vlastní náklady zveřejní pravomocný odsuzující rozsudek nebo jeho část v Obchodním věstníku nebo jiném sdělovacím prostředku, přičemž o tom, ve kterém sdělovacím prostředku a v jakém rozsahu měl být rozsudek zveřejněn měl rozhodovat soud. Zveřejnění mělo pochopitelně obsahovat údaje o firmě resp. názvu právnické osoby a jejího sídla. V případě, že by právnická osoba odsuzující rozsudek nezveřejnila, návrh ZTOPO v § 34 předpokládal možnost ukládat jí (byť opakovaně) pořádkové pokuty až do výše 500.000,- Kč do doby, než tak neučiní.

---

³⁸ Srov.: Důvodová zpráva k § 18 návrhu ZTOPO.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Důvodová zpráva k § 18 návrhu ZTOPO nebo v odborné literatuře: Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 16.

Na velice zajímavý aspekt ukládání tohoto trestu s ohledem na vhodný výběr sdělovacích prostředků a formy, jakou má být rozsudek zveřejněn (aby bylo dosaženo jeho efektivního účinku) upozorňuje David Vaníček,⁴¹ který uvádí „*taková stigmatizující sankce bude mít efekt pouze tehdy, pokud vzbudí zájem adresátů a pokud sdělení předávané veřejnosti bude dostatečně zjednodušené, aby oslovilo například běžného spotřebitele.*“ S přihlédnutím k uvedenému by tedy bylo při eventuálním ukládání této sankce vhodné zvážit nejen to, které části odsuzujícího rozsudku by měly být zveřejněny, ale rovněž jakou formou podat informace v rozsudku obsažené. Velice sporným se tak jeví rovněž efektivita tohoto trestu v případě uveřejnění pouze v Obchodním věstníku (zejména z pohledu běžného spotřebitele). Na druhou stranu, „*taková snaha může vést k dezinterpretaci na straně adresátů*“⁴², což by k efektivitě tohoto trestu pravděpodobně také moc nepřispělo.

OCHRANNÉ OPATŘENÍ: ZABRÁNÍ VĚCI:

„*Ochranné opatření, spočívající v zabránění věci, mělo být převzato z trestního zákona, ale přizpůsobeno povaze právnické osoby, zejména z hlediska probíhajícího konkursního řízení,*“⁴³ když bylo v § 19 odstavec 2 ZTOPO stanoveno, že v případě, že by byl na majetek právnické osoby prohlášen konkurs, šlo by zabrat jen takovou věc, která vzhledem ke své povaze nemůže podléhat konkurznímu řízení, zejména omamné a psychotropní látky nebo jiné věci, které ohrožují bezpečnost lidí nebo majetku. Přitom se mělo třeba přihlížet k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem.

Jinak měl mít soud možnost uložit právnické osobě ochranné opatření zabránění věci včetně zabránění náhradní hodnoty nebo s výhradou rozhodnutí o zabránění věci nařídít pozměnění věci, odstranění určitého zařízení, značky nebo provedení jiné změny.

ZÁVĚR

Přesto, že byl návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zamítnut již před téměř přesně čtyřmi lety, tato oblast doposud zůstává aktuálním a otevřeným společenským problémem, a to také z pohledu možnosti efektivního sankcionování právnických osob. Bez katalogu vhodných trestů, které budou reálně schopny u právnických osob vynutit, aby jejich činnost byla v souladu se zákonem, by vyvození jejich trestní odpovědnosti představovalo pouze formu jakéhosi morálního odsouzení, bez faktické možnosti ovlivnit skutečný stav. Před tím, než bude možno přikročit k tak (z pohledu současné teorie trestního práva) kontroverznímu kroku, jako je zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, bude ještě potřeba pečlivě prodiskutovat a vyřešit množství problémů, mezi které neodmyslitelně patří i otázky efektivního postihu deliktně jednajících právnických osob. Autor tohoto příspěvku doufá, že se mu svým dílčím přínosem k této odborné diskusi podařilo přispět.

Literatura:

- Hurdík, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno, Masarykova univerzita. Právnická fakulta. ISSN 1210-9126, 1996, č. 1, s. 28-33.

---

⁴¹ Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 16.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Důvodová zpráva k § 19 návrhu ZTOPO.

- Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. Právní fórum, Praha, ASPI, a. s., ISSN 1214-7966, 2006, č.5, s. 168-178.
- Jelinek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání [citováno 31. října 2008]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>.
- Karabec, Z., Nečada, V., Vlach, J.: Trestní odpovědnost právnických osob - otevřený problém. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2007, č.4, s. 5-16.
- Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob - východiska, obsah a systematika zákonné právní úpravy. Trestněprávní revue, Praha, C. H. BECK, ISSN 1213-5313, 2002, č. 8, s. 221-223.
- Madliak, J., Porada, V., Bruna, E.: Niekoľko úvah o trestnej zodpovednosti právnických osôb v podmienkách SR. Karlovarská právní revue, Karlovy Vary, Vysoká škola Karlovy Vary, ISSN 1801-2191, 2006, č. 3, s. 26-29.
- Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v novém francouzském trestním zákoníku. Kriminalistika, Praha, Magnet-Press, ISSN 1210-9150, č. 4, 1995, s. 305-315.
- Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2001, č.3, s. 6 - 17.
- Vaníček, D.: Trestní sankce ukládané právnickým osobám. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2006, č. 8, s. 12-19.
- Vantuch, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Trestní právo, Praha, Lexis-nexis CZ s.r.o., ISSN 1211-2860, 2003, č. 10, s. 2-9.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 744/0 - vládní návrh trestního zákoníku. Dostupný z www.psp.cz.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745/0 - Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dostupný z www.psp.cz.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745/0 - Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dostupná z www.psp.cz.

- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2008. V. volební období. Tisk 410/0 - Vládní návrh trestního zákoníku. Dostupný z www.psp.cz.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2008. V. volební období. Tisk 410/0 - Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákoníku. Dostupná z www.psp.cz.

Kontaktní údaje na autora – email:

ondro@mail.muni.cz